

بررسی کیفیت مبادی ورودی شهرهای گردشگری با تاکید بر جامعه گردشگران

نمونه موردی: شهر بابلسر

مصطفی قدمی^۱

استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران، مازندران، ایران

طاهره غلامیان آقامحلی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران، مازندران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۵/۱۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۱/۲۸

چکیده

فعالیت شهرهای گردشگری در فضای رقابتی مبتنی بر مزیت‌های نسبی محیطی و کالبدی تحت تاثیر واکنش‌ها و حساسیت‌های محیطی جامعه محلی و جامعه گردشگران صورت می‌پذیرد. در این رابطه یکی از مولفه‌های کلیدی موثر بر عملکرد یک شهر گردشگری، کیفیت کالبدی و کارکردی فضاهای شهری آن است. مبادی ورودی شهری به عنوان بخشی از ساختار فضایی شهر می‌تواند در شکل‌دهی یک تجربه ارزشمند و تصویر ذهنی برای گردشگران شهری نقش‌آفرینی کند. ورودی‌ها اولین نقطه از شهر می‌باشند که اکثر مسافران با آن برخورد دارند و عمده تصویر اولیه از شهر و نخستین نشانه بصری را در ذهن ناظر شکل می‌دهند. از آنجایی که این فضاها معرف و مبینی از کل مجموعه شهر می‌باشند، طراحی آن‌ها به ویژه برای شهرهای گردشگری باید با توجه به شخصیت، فرهنگ و عملکرد شهر صورت گیرد و در این صورت است که می‌توانند واجد ادراک و خوانایی، حس حضور در مکان و تشخیص هویت مکان باشند. علی‌رغم اهمیتی که مبادی ورودی در هویت بخشی کل فضای شهری به عهده دارند، بسیاری از شهرهای گردشگری کشور و از آن جمله شهر بابلسر از این حیث با ضعف‌ها و کاستی‌های متعددی روبرو اند. جانمایی کاربری‌های ناهمگن و ناسازگار، آلودگی بصری و محیطی و غیره از جمله مصادیق این امرند که این عرصه‌ها را به فضاهایی آشفته بدل کرده است. به گونه‌ای که فضای ورودی شهرها ضمن اغتشاشات بصری و محیطی، فاقد هویت و جذابیت بصری لازم می‌باشند.

هدف تحقیق حاضر بررسی کیفیت مبادی ورودی شهر بابلسر به عنوان شهری گردشگری بوده است. فرضیه‌ی تحقیق عبارت است از: مبادی ورودی شهر بابلسر از کیفیت بصری مناسب برخوردار می‌باشد. روش این تحقیق از نوع پیمایشی مبتنی بر استفاده از پرسش‌نامه است و برای طراحی پرسش‌نامه ابتدا با مروری بر ادبیات و مبانی نظری تحقیق، شاخص‌ها و معیارهای مطلوب استخراج و در نهایت در قالب پرسش‌نامه در جامعه آماری مربوطه مورد بررسی قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل از روش‌های آماری توصیفی (میانگین و واریانس) و روش آمار استنباطی (آزمون T یکطرفه) استفاده شده است. نتایج به‌دست آمده از این بررسی نشان می‌دهد که علی‌رغم اهمیت مبادی ورودی شهرها، این مولفه در برنامه ریزی و طراحی توسعه شهری محدوده مورد مطالعه، مورد توجه جدی قرار نگرفته است، به طوری که اکثر گردشگران ورودی به این شهر هیچ نوع تصویر ذهنی تعریف شده از ورودی به شهر ندارند.

واژگان کلیدی: شهر، ورودی، کیفیت، گردشگری، بابلسر.

مقدمه

در گذشته نخستین تصویری که از هر شهر در ذهن مسافرن نقش می بست، ورودی آن بود. پس از مدت‌ها گذر از میان بیابان یا کوهستان، با رسیدن به مزارع و باغات اطراف شهر کم کم احساس نزدیک شدن به یک مجتمع زیستی به فرد دست می داد. با عبور از بین آن‌ها، مسافر به دروازه می رسید که چون در میان باروی شهر جای داشت، مدخل شهر محسوب می شد. وجود دروازه بیشتر جنبه ای نمادین داشت و احساس ورود به شهر از مدت‌ها پیش و به محض نمایان شدن سواد شهر و مزارع و باغات اطراف آن در مسافر برانگیخته شده بود. در واقع جایی که ردپای دخل و تصرف متمرکز انسان در محیط طبیعی نمودار می گشت، مقدمات ورود فراهم می شد و شهر خارج از دروازه اش به استقبال مسافر می آمد (پاکزاد، ۱۳۸۵، ص ۹). امروزه اگرچه به دلیل گسترش تکنولوژی، رشد شبکه‌های ارتباطی سهولت ارتباطات بین مناطق مختلف تا حد زیادی فراهم شده است، ولیکن در زمینه ی تامین محیطی مناسب برای مردم، مفهوم ورودی و خروجی شهرها به جهت حل مسائل ترافیکی تا حدود زیادی کم رنگ شده است (ظاهری، ۱۳۸۰). در چنین شرایطی نیاز به وجود فیلتری که سرعت جاده را به سرعت درون شهری تبدیل نماید و مسافر را آماده مواجهه با شهر کند، به شدت احساس می شود. بدیهی است که هر چه سرعت بالاتر می رود عرصه بیشتری باید در اختیار فرد قرار گیرد تا در سرعت بالا مجال ادراک ورود به شهر را داشته باشد. هر چقدر این عرصه با روحیه استقبال و بدرقه هماهنگ تر باشد، در این راستا کمک موثرتری خواهد نمود. از این جاست که لزوم پرداختن به ورودی شهر به عنوان یک فضای شهری مطرح می شود و اهمیت آن در این است که ورودی، نخستین فضای شهری است که هر کس به هنگام ورود به شهر با آن مواجه می گردد (پاکزاد، ۱۳۸۵، ص ۹). در حالی که امروزه توسعه سریع و پرشتاب شهرها و اشغال بی رویه اراضی در فراسوی مرزهای آن موجب تحولات چشمگیر در سیمای حومه و حاشیه شهرها شده است. این نواحی و از آن جمله مبادی ورودی شهرها با سازمان و ساختار فضایی و کالبدی منفصل، پراکنده، بدون انسجام و فاقد هویت از یک سو با نواحی روستایی و یا عرصه‌های طبیعی و از سوی دیگر با جوامع شهری تداخل نموده و یا با تغییر شکل نواحی روستایی، سیمایی نه کاملاً شهری و یا روستایی به وجود آوردند (بحرینی و همکار، ۱۳۸۱، ص ۱۷). به‌طور کلی آنچه امروزه ورودی شهرها مشاهده می شود، تنها تقلیدی ناآگاهانه از کالبد و شکل ظاهری دروازه‌هاست بدون آن‌که نقش و جایگاه آن‌ها در ساختار شهر تعریف مشخصی داشته باشد. ورودی‌های امروز که تنها به عنوان عنصری جهت مشخص کردن محدوده شهر عمل می کنند، عناصری تزینی هستند که در میانه میدان ورودی شهرها جای گرفته اند. بی توجهی به زمینه، مسئله ای است که موجب بی هویتی هر چه بیشتر شهرهای امروز شده است. ورودی شهرها فارغ از زمینه شناختی آن، با فرم‌ها و اشکالی مشابه یکدیگر ساخته می شوند که بار معنایی خاصی را به دنبال ندارند (قوام پور، ۱۳۸۸، ص ۷۶). این معضلی است که اغلب شهرهای کشور و من جمله شهرهای گردشگری با آن مواجه اند. شهر بابلسر نیز به عنوان یک شهر گردشگر پذیر در این زمینه مستثنی نمی باشد. حال آن‌که مبادی ورودی شهر گردشگری اولین نقطه از مجموعه شهر و فضایی است که اکثر مسافران با آن برخورد دارند و عمده تصویر اولیه از شهر را شکل می دهد. لذا کیفیت آن در شکل دهی ذهنیت مخاطبین در رابطه با شهری که پیش رو

خواهند داشت، بسیار موثر است. در نتیجه شهر باید در مبادی ورودی خود را به گردشگران و تازه واردین معرفی کند و نماد و نشانه ای خوانا با جذبه بصری را که تجسمی از فرهنگ و هویت بومی منطقه باشد، ارائه دهد. تنها در این صورت است که می‌تواند احساس رسیدن، شوق ورود و میل به بازگشت را در بازدیدکنندگان از شهر برانگیزد. مسافری که قصد عبور یا اقامت در شهر گردشگری بابلسر را دارد، باتصوری که از جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی بابلسر دارد، انتظار دارد که هنگام ورود به این شهر باسیمایی دل‌پذیر، آرامش بخش و آراسته شهر مواجه شده و امکانات پذیرایی و اقامتی مناسب در دسترس وی باشد. این درحالی است که هنگام ورود به شهر با مجموعه ای از کاربری‌های ناسازگار هم‌چون تعمیرگاه و صاف‌کاری اتومبیل، آپاراتی و اراضی بایر و هم‌چنین تبلیغات غیررسمی مراکز اقامتی، سرگردان و دل‌سرد می‌شود و این مانع از آن می‌شود که شهر بابلسر آن‌چنان که باید نمایان شود.

مبانی نظری

ادراک محیط، فرایندی است که طی آن فرد به وسیله ی رمز گشایی از اشاره محیط، به جمع آوری اطلاعات می پردازد (ماتلاک، ۱۳۷۹:ص ۵۹۱). بخش اعظم ادراک منظر شهری با توجه به ماهیت عینی آن توسط حس بینایی صورت می پذیرد (حسینی و همکاران، ۱۳۸۷:ص ۸۵). دریافت ادراک شهروندان از کیفیت های بصری شهر مستلزم وجود نظم و پیوستگی، هویت، خوانایی، حس جهت یابی و کیفیت های دروازه ای در فضا است (ذکاوت، ۱۳۸۵: ص ۲۹؛ قاضی زاده، ۱۳۷۸: ص ۱۴ و قوام پور، ۱۳۸۸: ص ۷۷، مدنی پور، ۱۳۸۷: ص ۳۳). هویت مکان، از عوامل کالبدی، کارکردها و مفاهیم (نمادها و نشانه های خاطره انگیز) تشکیل می شود (شکویی، ۱۳۸۸: ص ۲۷۵؛ حبیبی، ۱۳۸۷: ص ۴۳). ورودی هر فضا اولین مکانی است که با حضور در آن آداب ورود و خصوصیات کلی فضا کشف می شود (داودپور و همکاران، ۱۳۸۷: ص ۲۵). اگرچه خارج از شهر یک محل^۲ است اما مفهوم مکان را ندارد و به نوعی لایتناهی است. بنابراین ورود به شهر گذار از لامکان^۳ به جا^۴ است. فرم فضای ورودی به تصور فضای داخل و آمادگی حضور کمک می کند (زیستا، ۱۳۸۶: ص ۵؛ چینگ، ۱۳۸۵). محور ورودی شهر فرصت ایجاد تاکیدهای بصری برای القای حس ورود به محیط جدید است که به حس جهت یابی کمک کرده و سبب خوانایی سازمان فضایی شهر است (ذکاوت، ۱۳۸۵: ص ۳۵). ورودی شهر یک مسیر حرکتی (بین بستر طبیعی بیرون شهر با محیط مصنوع درون آن) است که جریان ورود به شهر از طریق آن میسر می شود و از شخصیت و هویت مستقلی برخوردار می باشد (خطیبی و همکاران، ۱۳۸۸: ص ۴۳). این فضا کارکردهای گوناگون معنوی و عملکردی (تمام بخش اول و گذار به بخش دیگر) دارد (گنجوی، ۱۳۸۲: ص ۶). مهم ترین کارکرد مبادی ورودی، آفرینش احساس ورود به شهر است که ماحصل تعامل ورود روانی، ورود تصویری و ورود فیزیکی می باشد (خطیبی و همکاران، ۱۳۸۷: ص ۴۴). با توجه به برخورد اولیه مسافران با ورودی شهر، بنابراین کیفیت آن در شکل دهی ذهنیت مخاطبان از شهر، بسیار موثر خواهد بود (قوام پور، ۱۳۸۸: ص ۷۶). مبادی ورودی شهر به عنوان اجزای اصلی ساختار کالبدی و فضایی شهر، از متغیرهای موثر در قضاوت تازه واردین در مورد شهر محسوب می شود و از اهمیت خاصی در برنامه ریزی شهری

² - Location

³ - No Place

⁴ - Place

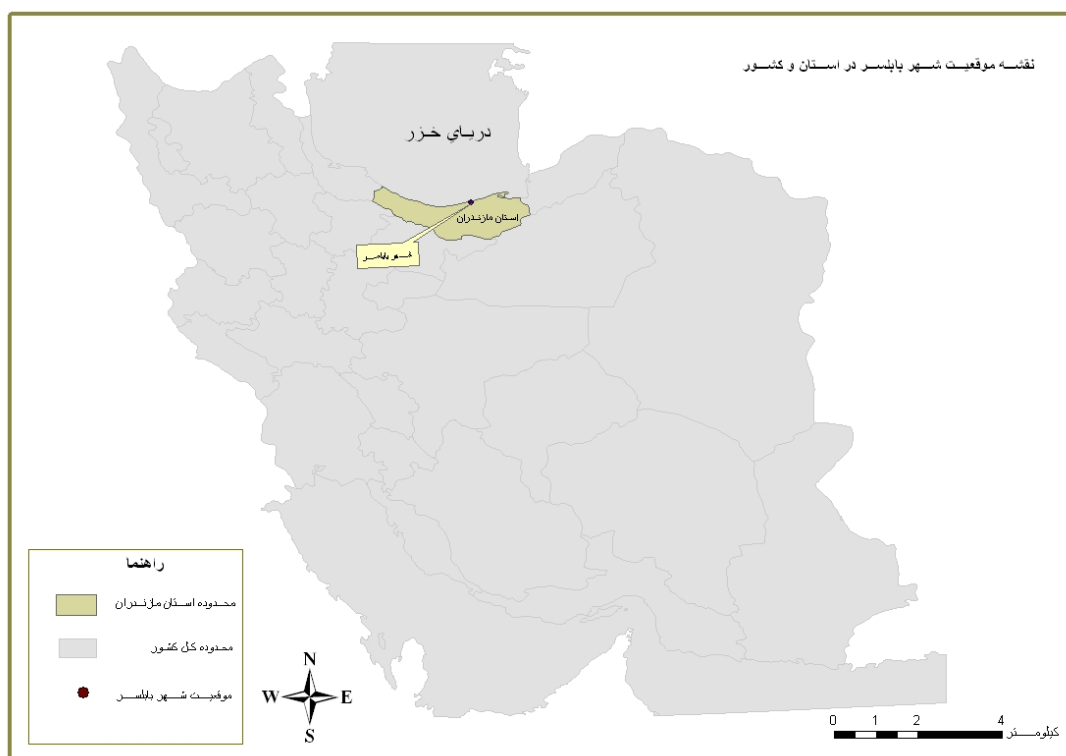
برخوردار است (Dixon & et al, 2007, p78). در گذشته یکی از عناصر کالبدی در ساختار شهر، برای تقویت کیفیت نمادین و هویت آن، دروازه بود. این عناصر اصلی و هویتی در ایجاد خاطره ذهنی از شهر و خوانایی آن به کار می‌آیند (شعله، ۱۳۸۵: ص ۱۹). حس ورود، از طریق رویت حصار و بارو و ظهور کشتزارها و باغات ایجاد شده و اولین تصویر عینی مسافران باروی شهر بود. ویژگی ادراکی دروازه دعوت‌کنندگی، هویت بخشی، ایجاد حس مکان، ایجاد کریدور بصری و ادراکی بین فضای خارج و داخل شهر و به لحاظ عملکردی ارتباط فیزیکی بین فضای خارج و داخل، تامین امنیت و نظارت، هدایت مسافران و معرفی سلسله مراتبی شهر است که بیانگر توجه توأم به شکل، معنا و عملکرد در ورودی شهرهای قدیم است (خادمی و همکاران، ۱۳۸۷: ص ۱۲). شهرهای ایرانی پیش از اسلام نیز چهار دروازه به چهار سوی عالم داشت که با عملکردهای گوناگون و شکل‌گیری فضایی پیرامون دروازه و بسط مفهوم ورودی از یک مرز و یا سطح عمودی برای عبور، به تدریج به فضایی خاص از نظر عملکردی تبدیل شد (بحرینی و همکاران، ۱۳۸۱: ص ۱۵؛ قوام پور، ۱۳۸۸: ص ۷۷). با گذشت زمان، تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی ناشی از مدرنیته شدن باعث تبدیل فضای ورودی شهر قدیم به کریدوری ورودی با ساختمان‌های زشت و فرسوده، تعمیرگاه، اسقاطی اتومبیل و فضاهای متروکه شده است (خادمی و همکاران، ۱۳۸۷: ص ۱۱). امروزه مبادی ورودی از جمله فضاهای فراموش شده شهرها هستند که با نابسامانی‌های متنوعی مواجه‌اند (مغازه، ۱۳۸۷: ص ۳۱). در این فضاها که شهر باید خود را به تازه واردین معرفی کند، نشانی از معماری هنرمندانه و فضاهای صمیمی نبوده و ناظر خود را با جنگلی از تابلو تبلیغاتی، زمین بایر و سطوح کسل‌کننده خیابان‌های عریض و بی‌روح مواجه می‌بیند (قریب، ۱۳۸۲: ص ۲۹). این نابسامانی‌ها در دو سطح نمود می‌یابند: اولاً مبادی ورودی از حداقل مولفه‌های خواننده شدن به عنوان یک فضای مطلوب شهری بی‌بهره‌اند. ساخت و سازهای پراکنده و بی‌ارزش در این حوزه (به علت ارزانی زمین خارج از محدوده شهر در گذشته)، آغاز شهر و حد و حدود مشخص‌کننده آن را بی‌ربط و بی‌معنا کرده و بر فقدان برنامه ریزی، توسعه خودرو و عدم نظارت بر مبادی ورودی تاکید می‌ورزند (مغازه، ۱۳۸۷: ص ۳۱؛ قریب، ۱۳۸۲: ص ۲۹). در سطح دوم، فقدان غالب ویژگی‌های کلیدی هیچ‌سختیت و تناسبی میان شرایط موجود این حوزه‌ها با کیفیت فضایی مورد انتظار از مبادی ورودی برقرار نمی‌سازد (مغازه، ۱۳۸۷: ص ۳۱).

عدم توجه به سرعت و مسیر حرکت ناظر و افزایش سرعت حرکت با ورود اتومبیل، موضوع قابل‌تامل و تاثیر گذاری بر ابعاد، مقیاس و فرم ورودی‌ها و ناکارآمدی آنها در شهرهای امروز است (قوام پور، ۱۳۸۸: ص ۷۷). این موضوع در امنیت تردد در مسیرهای ورودی نیز بی‌تاثیر نیست (وقوع ۷۰ درصد تصادفات جاده‌ای در فاصله ۳۰ کیلومتری مبادی ورودی). علل این مسئله را می‌توان در ساخت و ساز غیر مجاز، افزایش کاربری‌های مختلف، افزایش تعداد دسترسی‌ها و نیز عدم تفکیک جریان ترافیک برون شهری و درون شهری دانست (افندی زاده و همکاران، ۱۳۸۵: ص ۲۳۵).

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه این تحقیق مسیر ورودی شهر بابل در استان مازندران می باشد. شهر بابل در استان مازندران از توابع شهرستان بابل، با جمعیت ۴۷۸۷۲ نفر ساکن در قالب ۱۳۴۴۲ خانوار (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵)، از شمال بادیاری مازندران، از جنوب با شهر بابل از طرف غرب با فریدونکنار و از شرق با شهر بهنمیر در ارتباط است. در شهر مذکور دو کارکرد گردشگری و دانشگاهی و فعالیت های وابسته به آن غالب است. همجواری با دریای مازندران و برخورداری از ساحل و رودخانه زیبای بابل رود باعث شده است شهر مذکور از زمان پهلوی اول مورد توجه گردشگران داخلی قرار گیرد و به عنوان یکی از قطب های گردشگری شمال کشور مطرح باشد. برآورد می شود شهر مذکور سالانه بالغ بر یک میلیون گردشگر داخلی به خود جذب کند. از طرف دیگر، استقرار دانشگاه مازندران و سایر مراکز آموزش عالی جمعا با بیش از ۱۸۰۰۰ نفر دانشجو، سبب بالا بودن سهم دانشجویان از کل جمعیت این شهر شده است. در واقع از هر صد نفر ساکن شهر بابل ۳۵ نفر دانشجو می باشند. برآورد نسبت متوسط هزینه کرد هر فرد دانشجو در شهر، به علاوه بازار تقاضای یک میلیونی گردشگران نشان می دهد، شهر بابل به لحاظ فعالیت های گردشگری و استقرار مراکز آموزش عالی حائز اهمیت است. از این رو با توجه به حضور بخش قابل توجهی از جمعیت دانشجو یا گردشگر در شهر بابل که تا حد زیادی به کیفیت محیط شهری مقصد خود به صورتی حساس واکنش نشان می دهند، بررسی کیفیت کالبدی و کارکردی مبادی ورودی شهر به عنوان یکی از مولفه های کلیدی کیفیت محیط شهر اهمیت می یابد.

محدوده مورد بررسی در این تحقیق مبادی ورودی شهر از مسیر بابل _ بابل می باشد که یکی از مهمترین محورهای ارتباطی بابل به اصلی ترین شهر هم جوار محسوب شده و مسیر اصلی ورود به بابل از تهران نیز محسوب می شود. نقشه موقعیت شهر بابل در استان مازندران و کل کشور در زیر آمده است.

شکل شماره ۱: نقشه موقعیت جغرافیایی شهر بابلسر در استان مازندران و کشور
منبع: واحد GIS شهرداری بابلسر و تنظیم نگارندگان

روش تحقیق

در این تحقیق که با هدف بررسی کیفیت مبادی ورودی شهر گردشگری بابلسر (از سمت بابل) از دید گردشگران در تابستان ۱۳۸۹ انجام شده است، فرض بر این است که کیفیت مبادی ورودی شهر بابلسر از دیدگاه گردشگران در وضعیت مطلوبی قرار دارد. روش تحقیق نیز از نوع پیمایشی مبتنی بر استفاده از پرسش‌نامه است. در این راستا و جهت آزمون فرضیه مولفه‌های زیر (هر کدام با معرف‌های مربوطه) در قالب پرسش‌نامه، در جامعه آماری مربوطه (گردشگران) با روش نمونه‌گیری تصادفی و حجم نمونه ۶۰ نفر مورد بررسی قرار گرفت. مولفه‌های مورد مطالعه عبارتند از:

۱. قابلیت ادراک و خوانایی مبادی ورودی ۲. کیفیت کالبدی مبادی ورودی ۳. زیبایی مبادی ورودی ۴. امکانات خدماتی در مبادی ورودی ۵. ایمنی معابر در مبادی ورودی و نیز ۶. میزان تاثیر گذاری اقدامات و اصلاحات عمرانی صورت گرفته و نقش آن در بهبود کیفیت محیط.

از پاسخ‌گویان خواسته شد، براساس مشاهدات خود به هریک از معرف‌ها نمره ای بین صفر تا ۲۰ اختصاص دهند. حداقل نمره برای تایید مطلوبیت یک معرف، ۱۵ در نظر گرفته شد. به منظور تجزیه و تحلیل از روش‌های آماری توصیفی (میانگین و واریانس) و روش آمار استنباطی (آزمون T یکطرفه) استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

۱. قابلیت ادراک و خوانایی مبادی ورودی: این مولفه شامل معرف‌های میزان القا کارکرد و هویت شهر از طریق المان‌ها و عناصر و کاربری‌های اطراف مبادی ورودی، ادراک المان‌ها و عناصر نصب شده در مبادی ورودی، میزان ماندگاری مبادی ورودی در ذهن گردشگران و نیز میزان نزدیکی تصورات ذهنی مسافران در قبل و بعد از سفر به بابلسر می باشد.

یافته‌ها نشان می دهد که وضعیت کلی این مولفه مطلوب نمی باشد ($X=12,28$). از آنجایی که T مشاهده شده این مولفه ($T=-5,622$) در آزمون T یک طرفه، کمتر از حداقل T مورد انتظار می باشد و ($\text{sig}=0$) است، بنابراین مبادی ورودی بابلسر فاقد حداقل شرایط لازم برای خوانده شدن می باشد. در نتیجه گردشگران ورودی به این شهر در ابتدای ورود قادر به دریافت تصویر و ذهنیت کلی از هویت و کارکرد شهر نبوده و با دل‌سردی و ابهام از شهری که پیش رو دارند، وارد آن می گردند.

از میان معرف‌های مذکور، بیشترین میانگین مشاهده شده مربوط به نزدیکی تصورات ذهنی مسافران در قبل و بعد از سفر به بابلسر ($X=13,85$) می باشد (جدول ۱). با توجه به نتایج آزمون T ($\text{sig}=0,101$)، تفاوت بین T مشاهده شده برای این معرف و T مورد انتظار آن معنی دار نیست، بدین ترتیب غالب گردشگران قبل از سفر نیز، چنین تصویری از سیمای شهر بابلسر در ذهن داشته اند و انتظار آن‌ها از این شهر تا حدی تحقق یافته است. هم‌چنین بر اساس یافته‌ها، المان‌ها و عناصر نصب شده در مبادی ورودی بابلسر برای گردشگران خوانا و قابل درک نمی باشند و گردشگران معنای خاصی را از این عناصر درک نمی کنند ($X=11,32$ و $\text{sig}=0$). به علاوه کیفیت مبادی ورودی حوزه مذکور نتوانسته تاثیر بصری قوی بر گردشگران داشته باشد، از این رو میزان ماندگاری آن در ذهن گردشگران بسیار پایین است ($X=10,6667$) و ($T=-5,2$ و $\text{sig}=0$).

جدول شماره ۱: وضعیت معرف‌های مربوط به مولفه قابلیت ادراک و خوانایی مبادی ورودی بابلسر ۱۳۸۹

Tese value= 15							معرف‌ها	
95% Interval	Confidence of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t		mean
	Upper	Lower						
-۰,۶۴۹۸	-۳,۰۵۰۲	-۱,۸۵	۰,۰۰۳	۵۹	۳,۰۸۴	۱۳,۱۵	میزان القاء کارکرد و هویت شهر از طریق المان‌ها و عناصر و کاربری‌های اطراف مبادی ورودی	
-۲,۷۱۹۷	-۴,۶۴۷	-۳,۶۸۳۳	۰	۵۹	۷,۶۴۸	۱۱,۳۱۶۷	ادراک المان‌ها و عناصر نصب شده در مبادی ورودی	
-۲,۶۶۶۹	-۵,۹۹۹۸	-۴,۳۳۳۳	۰	۵۹	۵,۲۰۳	۱۰,۶۶۶۷	میزان ماندگاری مبادی ورودی در ذهن گردشگران	
۰,۲۳۰۸	-۲,۵۳۰۸	-۱,۱۵	۰,۱۰۱	۵۹	۱,۶۶۷	۱۳,۸۵	نیز میزان نزدیکی تصورات ذهنی مسافران در قبل و بعد از سفر به بابلسر	
-۱,۷۴۸۴	-۳,۶۸۲۷	-۲,۷۱۵۵	۰	۵۷	۵,۶۲۲	۱۲,۲۸۴۵	کل (قابلیت ادراک و خوانایی مبادی ورودی بابلسر)	

منبع: یافته‌های میدانی

۲. کیفیت کالبدی مبادی ورودی

برای اندازه گیری این مولفه از معرف‌های وضعیت روشنایی مبادی ورودی در شب، کیفیت نصب علائم راهنمایی و رانندگی و میزان تناسب و پیوستگی میان عناصر و المان‌های منظر ورودی استفاده شده است. طبق نگرش جامعه آماری کیفیت کالبدی مبادی ورودی بابلسر بادریافت میانگین نمره ی ۱۴,۳، مطلوبیت چندانی ندارد. نتایج آزمون T صورت گرفته برای مولفه ی مذکور ($T = -1,416$) و ($\text{sig} = 0,162$)، کمتر از T مورد انتظار می‌باشد که به رد فرض مطلوبیت کیفیت کالبدی مبادی ورودی در حال حاضر می‌انجامد. میانگین نمره معرف‌های وضعیت روشنایی معابر در شب و کیفیت نصب علائم راهنمایی و رانندگی، به ترتیب رقم‌های ۱۵,۶۲ و ۱۵,۶۲ را نشان می‌دهد که مبین وضعیت مطلوب دو معرف مذکور در مبادی ورودی شهر می‌باشد. T محاسبه شده برای این دو معرف نیز (۰,۸ و ۱,۰۵) بین حداقل و حداکثر T مورد انتظار برای آن‌ها قرار می‌گیرد و تفاوت معنی‌داری بین وضعیت این معرف‌ها و وضعیت مطلوب آن‌ها مشاهده نمی‌شود، بنابراین می‌توان گفت شرایط فعلی این دو معرف در حد متعادل قرار دارد و معابر ورودی شهر از روشنایی کافی برخوردار بوده و علائم راهنمایی و رانندگی نیز به لحاظ تعداد و موقعیت مناسب می‌باشد. در حالی که دو معرف دیگر این مولفه یعنی میزان تناسب و پیوستگی میان عناصر و المان‌های منظر ورودی و کیفیت کلی فضای ورودی شهر با میانگین کمتر از ۱۵ (۱۱,۵ و ۱۲,۷)، در سطح ۹۵ درصد اطمینان ($\text{sig} < 0,05$) واجد حداقل شرایط مطلوبیت نمی‌باشند. از اینرو گسیختگی و عدم تناسب میان المان‌های مذکور، ناپیوستگی در ذهن تازه واردین و عدم تمرکز آن‌ها را سبب می‌گردد.

جدول شماره ۲: وضعیت معرف‌های مربوط به مولفه کیفیت کالبدی مبادی ورودی بابلسر ۱۳۸۹

Tese value= 15						معرف‌ها	
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t		mean
Upper	Lower						
۱,۶۲۴۴	-۰,۶۹۱	۰,۴۶۶۷	۰,۴۲۳	۵۹	۰,۸۰۷	۱۵,۴۶۶۷	وضعیت روشنایی معابر در شب
۱,۸۰۶	-۰,۵۶۰۱	۰,۶۲۳۰	۰,۲۹۶	۶۰	۱,۰۵۳	۱۵,۶۲۳	کیفیت نصب علائم راهنمایی و رانندگی
-۱,۹۶۸۹	-۴,۹۳۷۶	-۳,۴۴۸۳	۰	۵۷	-۴,۶۶۸	۱۱,۵۵۱۷	میزان تناسب و پیوستگی میان عناصر و المان‌های منظر ورودی
۰,۲۸۸۶	-۱,۶۸۰۴	-۰,۶۹۵۹	۰,۱۶۲	۵۶	-۱,۴۱۶	۱۴,۳۰۴۱	کل (کیفیت کالبدی مبادی ورودی بابلسر)

منبع: یافته‌های میدانی

۳. زیبایی مبادی ورودی

نتیجه بررسی‌ها نشان می‌دهد، جامعه گردشگران، مبادی ورودی شهر بابلسر را به لحاظ زیبایی و جذابیت و نقش آن در زیباسازی کل منظر و سیمای شهر، نامطلوب ارزیابی کرده اند ($X = 12,68$). بر اساس آزمون T یک طرفه ($T = -4,17$) و معنی‌داری تفاوت آن و T قابل انتظار ($\text{sig} = 0$)، فرضیه تحقیق در مورد زیبایی مبادی ورودی فعلی تایید نمی‌گردد.

از همین منظر، مبادی ورودی شهر بابلسر فاقد جذابیت لازم برای گردشگران جهت ایجاد شوق بازگشت به شهر در آن‌ها است ($X=12,08$) و از نظر زیبایی بصری نیز برای گردشگران زیبا و مطلوب به نظر نرسیده و فاصله زیادی با حالت ایده‌آل دارد ($X=13,3$) و ($\text{sig}=0,005$). در حالی که مبادی ورودی از موثرترین و جذاب‌ترین نقاط شهر و به ویژه شهرهای گردشگری بوده که در شکل‌گیری خاطرات موثر از شهر نقش جدی داشته و زیباسازی آن با المان‌ها و عناصر جذاب و مبین فرهنگ و هویت شهر و چیدمان مناسب آن‌ها به معرفی و القای کلیت شهر (نقش و هویت آن) و نیز انگیزش شوق ورود به آن در گردشگران کمک زیادی می‌کند. یکی از عوامل موثر در زیباسازی مبادی ورودی کنونی شهر بابلسر، آرایش آن با فضای سبز است که با توجه به خاصیت آرامش بخشی آن، در ایجاد و انتقال احساسی زیبا به تازه واردین به میزان قابل توجهی نقش آفرینی می‌کند. همچنین میدان امام حسین با مجسمه رزمندگان در ابتدای شهر در زیبایی منظر ورودی بی تاثیر نبوده و مبین نقش آفرینی های حماسی شهروندان بابلسری در مرزبانی از این خطه می باشد.

جدول شماره ۳: وضعیت معرف‌های مربوط به مولفه زیبایی مبادی ورودی بابلسر ۱۳۸۹

Tese value= 15						معرف‌ها	
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t		mean
Upper	Lower						
-۰,۵۳۴۷	-۲,۸۰۹۶	-۱,۶۷۲۱	۰,۰۰۵	۶۰	-۲,۹۴۱	۱۳,۳۲۷۹	زیبایی منظر ورودی
-۱,۵۸۶۴	-۴,۲۴۶۹	-۲,۹۱۶۷	۰	۵۹	-۴,۳۸۷	۱۲,۰۸۳۳	میزان جذابیت منظر ورودی
-۰,۷۸۴۷	-۳,۴۴۴۸	-۲,۱۱۴۸	۰,۰۰۲	۶۰	-۳,۱۸	۱۲,۸۸۵۲	نقش مبادی ورودی در زیباسازی منظر و سیمای شهر
-۱,۲۰۲۹	-۳,۴۱۹۳	-۲,۳۱۱۱	۰	۵۹	-۴,۱۷۳	۱۲,۶۸۸۹	کل (زیبایی مبادی ورودی بابلسر)

منبع: یافته های میدانی

۴. امکانات خدماتی در مبادی ورودی

امکانات خدماتی استقرار یافته در مبادی ورودی شهر بابلسر، با میانگین نمره ۱۳,۸ از وضعیت مساعد و مطلوبی برخوردار نیست. لازم به ذکر است که غالب نمونه های انتخاب شده (۹۲٪) در مورد لزوم استقرار خدمات گردشگری در مبادی ورودی شهر اتفاق نظر داشته اند و بر این مهم تاکید کرده اند. این در حالی است که مبادی ورودی بابلسر فاقد برخی از خدمات ضروری مورد نیاز گردشگران می باشد ($\text{sig}=0,007$).

نتایج بررسی حاکی از آن است که نظر گردشگران نمونه بر این بوده است که خدمات اتومبیل مستقر در مبادی ورودی شهر و نیز سایر خدمات گردشگری به ترتیب با متوسط نمره ی ۱۵,۶ و ۱۴,۳۶ از شرایط مطلوب و مناسبی برخوردارند. البته معرف رضایت از نحوه تبلیغات مراکز اقامتی و نحوه اطلاع رسانی به گردشگران در مورد مکان‌های تفریحی و غیره در مبادی ورودی شهر بابلسر، دارای شرایط نامطلوبی است ($X=12,01$ و $X=13,4$). به گونه ای که شیوه کنونی تبلیغات بدون هیچ گونه سازماندهی و نظارتی از سوی سازمان‌های رسمی مدیریت شهری، بی ثباتی قیمت‌ها و افزایش شدید آن در ایام تعطیلات و در مواردی عدم دسترسی گردشگران به مکانی مناسب برای اقامت و در نتیجه نارضایتی آن‌ها را به دنبال دارد. حتی بسیاری از گردشگران در فصول گردشگری

مجبور به اقامت در منازل شخصی ساکنین می‌شوند. در حالی که ثبت و سازماندهی کلیه مراکز اقامتی و ارائه اطلاعات آن به گردشگران در مکان‌های مناسب و نظارت بر قیمت‌ها از مسائل ضروری و قابل‌تامل در شهرهای گردشگری می‌باشد. البته نبود مراکز اقامتی به میزان کافی در شهر بابلسر، این معضل را دوچندان کرده است.

جدول شماره ۴: وضعیت معرف‌های مربوط به مولفه امکانات خدماتی در مبادی ورودی بابلسر ۱۳۸۹

Tese value= 15						معرف‌ها	
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t		mean
Upper	Lower						
۱,۵۴۹۶	-۰,۳۱۳۲	۰,۶۱۸۲	۰,۱۸۹	۵۴	۱,۳۳۱	۱۵,۶۱۸۲	دسترسی به خدمات اتومبیل
۰,۴۴۱۲	-۱,۷۱۹۹	-۰,۶۳۹۳	۰,۲۴۱	۶۰	-۱,۱۸۴	۱۴,۳۶۰۷	دسترسی به خدمات گردشگری
-۱,۷۳۶۴	-۴,۲۳۰۹	-۲,۹۸۳۶	۰	۶۰	-۴,۷۸۵	۱۲,۰۱۶۴	رضایت از نحوه تبلیغات مراکز اقامتی
-۰,۷۲۷۵	-۲,۴۵۲۸	-۱,۵۹	۰	۶۰	-۳,۶۸۷	۱۳,۴۰۹۸	اطلاع‌رسانی به گردشگران
-۰,۳۲۲۲	-۱,۸۸۶۹	-۱,۱۰۴۵	۰,۰۰۷	۵۴	-۲,۸۳۱	۱۳,۸۹۵۵	کل(امکانات خدماتی در مبادی ورودی بابلسر)

منبع: یافته‌های میدانی

۵. ایمنی معابر در مبادی ورودی

ایمنی معابر در مبادی ورودی شهر بابلسر تاحدی مطلوب است. جامعه آماری مورد مطالعه به میزان ایمنی معابر ورودی شهر، نمره ۱۵,۱۴ را اختصاص داده‌اند و T مشاهده شده (T=۰,۲۹) و (sig=۰,۷۷۱) نشان از عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین T مشاهده شده و شرایط مطلوب دارد. در نتیجه می‌توان اذعان داشت که معابر ورودی بابلسر از ایمنی لازم برخوردار می‌باشد.

جدول شماره ۵: وضعیت معرف‌های مربوط به مولفه ایمنی معابر در مبادی ورودی بابلسر ۱۳۸۹

Tese value= 15						معرف	
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t		mean
Upper	Lower						
۱,۱۵۵۷	-۰,۸۶۰۶	۰,۱۴۷۵	۰,۷۷۱	۶۰	۰,۲۹۳	۱۵,۱۴۷۵	ایمنی معابر ورودی

منبع: یافته‌های میدانی

۶. میزان تاثیرگذاری اقدامات عمرانی صورت گرفته و نقش آن در بهبود کیفیت محیط و زیباتر کردن آن

در رابطه با تاثیر اقدامات و اصلاحات عمرانی صورت گرفته در ۵ سال اخیر، ۵۱,۵ درصد از پاسخ‌گویان با مقایسه مبادی قبلی و مبادی فعلی، معتقدند که با وجود اصلاحات صورت گرفته وضعیت تغییر چندانی نکرده است و حتی وضعیت بدتر نیز شده است و در اثبات مدعای خود نیز به مناظر طبیعی، فضای سبز و درختان قدیمی و تنومند در مبادی ورودی قبلی اشاره کرده‌اند و ابراز داشته‌اند که فضای قبلی مبادی ورودی به اقتضای تکنولوژی روز، با وجود سادگی و تنگی معابر در سرزندگی و نشاط محیط تاثیر به‌سزایی داشته است و هم‌چنین با هویت بابلسر هم‌خوانی بیشتری داشت. در مقابل ۴۸,۵ درصد آن‌ها نیز نقش اقدامات عمرانی صورت گرفته را در کیفیت محیط مثبت ارزیابی کرده و اذعان داشته‌اند که جاده باریک و ناصاف مبادی قبلی، ترافیک سنگین را به دنبال داشته

وتردد را تحت تاثیر قرار می داد و هم اکنون باتعریض معبر بسیاری از این قبیل مشکلات حل شده و همچنین با نصب علائم راهنمایی و رانندگی از میزان تصادفات، ضمن افزایش ایمنی در این معابر تاحدزیادی کاسته شده است. به طور کلی می توان نقش و تاثیر اصلاحات و اقدامات عمرانی انجام شده در مبادی ورودی بابلسر را با توجه به نصب عناصر فاقد مفهوم و بدون تناسب با یکدیگر، عدم اطلاع رسانی در مورد شهر و مراکز اقامتی و نبود تابلوهای راهنما و نیز آسفالت نامرغوب خیابان، خنثی دانست که نتیجه لازم و مورد انتظار را نداشته است و تغییرات چندان چشمگیر نمی باشد.

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج به دست آمده، علی رغم اهمیت و نقش کلیدی مبادی ورودی در شکل دهی تصویر ذهنی ناظرین و تازه واردین به شهر، تنها حجم اندکی از جامعه آماری در مورد تصویر ذهنی خود از بابلسر و پدیده‌ها و المان‌های به جا مانده از بابلسر در ذهن‌شان، به مبادی ورودی شهر (از سمت بابل) یعنی میدان امام حسین در ابتدای شهر و برخی المان‌های نصب شده در وسط بلوار و همچنین پاکیزگی فضای ورودی شهر اشاره کرده اند. نزدیک به نیمی از گردشگران مطالعه شده ابراز داشته اند که تنها تصور ذهنی شان از بابلسر، شهری ساحلی با دریا و ساحلی زیبا و نیز رودخانه بابلرود و اسکله می باشد. پل فلزی روی رودخانه بابلرود المان دیگری است که توجه شماری از گردشگران را به خود جذب کرده است. جامعه آماری، فضای سبز و پارک‌های شهر بابلسر، مثل‌ها و ساختمان‌های مرتفع لوکس و نمادین و همچنین فضای بازار شهر را به میزان یکسانی به خاطر سپرده اند. فضای امامزاده ابراهیم نیز مورد دیگری می باشد که تعدادی از گردشگران آن را از بابلسر به یاد داشته اند. همان‌طور که ملاحظه می شود میزان ماندگاری مبادی ورودی در ذهن گردشگران به دلیل جذابیت بصری پایین آن، بسیار اندک بوده و سهم آن از تصویر ذهنی گردشگران از بابلسر ناچیز می باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که مبادی ورودی بابلسر قابلیت و جذابیت بصری لازم را برای ماندگاری و تثبیت در ذهن را دارا نمی باشد. نکته ی قابل ذکر در اینجا این است که عده ای از مسافران نیز اذعان داشته اند که به علت سرعت بالای حرکت، متوجه مبادی ورودی نشده و تصویر ذهنی تعریف شده ای از آن ندارند. این مبین ضعف دیگر مبادی یعنی سرعت بالای طرح است که در افزایش تصادفات و کاهش ایمنی مبادی ورودی نیز بی تاثیر نخواهد بود.

همان‌گونه که در قسمت قبل نیز بیان شد، نتایج تحقیق نشان از عدم مطلوبیت وضعیت مولفه‌های قابلیت ادراک و خوانایی، کیفیت کالبدی و زیبایی مبادی ورودی و نیز امکانات خدماتی مستقر در مبادی دارد. علاوه بر این اقدامات و اصلاحات عمرانی صورت گرفته تاثیر چندانی در بهبود کیفیت و زیباسازی محیط در مبادی ورودی شهر نداشته است. بنابراین در رابطه با ضعف‌ها و کاستی‌های مبادی ورودی شهر بابلسر می توان گفت مبادی ورودی فعلی با نمادها و المان‌ها و کاربری‌های موجود، شرایط و قابلیت لازم را برای ماندگاری در ذهن تازه واردین نداشته و در موارد اندکی ناظرین و گردشگران توانسته اند مناظر و تصاویر مبادی ورودی را در ذهن خود تداعی کنند. المان‌های بی معنا و نازیبا از دیگر ضعف‌های مبادی از دید گردشگران است که حدود نیمی از گردشگران با اشاره به این مسئله معتقد بوده اند که عناصر و المان‌های موجود در مبادی ورودی برای آن‌ها قابل

ادراک و خوانا نبوده و فاقد هر گونه زیبایی و جذابیت است. از نظر آن‌ها مناظر ورودی شهر نماد و معرفی از کل شهر (فرهنگ و هویت و نقش آن) نیست و با نظاره آن چیزی از تاریخ، فرهنگ و هویت شهر بابلسر به آن‌ها القاء نمی‌گردد. علاوه بر این به لحاظ کیفیت کالبدی نیز، عدم تناسب و پیوستگی لازم میان المان‌ها و عناصر مبادی ورودی به آشفتگی و بی‌هویتی محیط منجر می‌شود. زیبایی و جذابیت مبادی ورودی از شروط لازم برای تاثیر گذاری و ماندگاری آن‌ها در ذهن می‌باشد، حال آنکه نتایج بدست آمده حاکی از عدم زیبایی و جذابیت مبادی ورودی شهر بابلسر از نظر گردشگران است. فقدان تابلوهای راهنما و اماکنی جهت اطلاع رسانی و راهنمایی گردشگران و نیز مکان‌هایی جهت سازماندهی اسکان گردشگران از دیگر کمبودها و ضعف‌های مبادی ورودی می‌باشد. یافته‌ها از آسفالت نامناسب معابر ورودی بابلسر از نگاه گردشگران اشاره دارد.

در رابطه با تاثیرگذاری اقدامات و اصلاحات عمرانی صورت گرفته و نقش آن در افزایش کیفیت محیط نیز با توجه به این‌که بیش از نیمی از مطالعه شدگان رای به بی‌تفاوتی شرایط و حتی کاهش کیفیت محیط داده‌اند، بنابراین با وجود اینکه از برخی جوانب از جمله تعریض معابر وضع بهبود یافته ولی از برخی جهات (قطع درختان زیبا و تنومند) نیز تاثیر نامطلوبی داشته است و از نظر گردشگران خوشایند به نظر نمی‌رسد. بدین ترتیب می‌توان عدم تاثیرگذاری لازم و مطلوب اقدامات صورت گرفته و به طور کلی تاثیر خنثی آن را نتیجه گرفت.

از میان مولفه‌های مطالعه شده، ایمنی معابر شرایط مساعد و مطلوبی را نشان می‌دهند که براین اساس فرضیه تحقیق درمورد این مولفه تایید می‌گردد. گردشگران ویژگی مثبت مبادی ورودی را درروشنایی مناسب معابر، وسعت عرض آن، وجود تابلوهای راهنمایی و رانندگی، دسترسی به خدمات اتومبیل، فضای سبز و پاکیزگی محیط می‌دانند. به طور کلی کیفیت مبادی ورودی شهر گردشگری بابلسر از نظر جامعه گردشگران، از مطلوبیت کافی جهت جذب گردشگران برخوردار نیست، بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر مطلوبیت کیفیت مبادی ورودی شهر بابلسر تایید نمی‌گردد. بی‌توجهی به این امر به شکل‌گیری خاطره و ذهنیتی ناخوشایند از بابلسر در ذهن گردشگران و عدم اشتیاق به سفر مجدد به این شهر می‌انجامد و به دنبال آن بازتاب اقتصادی و اجتماعی را در پی خواهد داشت.

منابع

- افندی زاده، شهریار، رضا گلشن خواص، (۱۳۸۵): طراحی مدل ایمنی مبادی ورودی شهرها، پژوهش‌نامه حمل و نقل، سال سوم، شماره ۴،
- بحرینی، سید حسین و ناهید علی طالب بابل، (۱۳۸۱): تدوین اصول و ضوابط طراحی محیطی ورودی شهر، مجله محیط شناسی ویژه نامه طراحی محیط.
- پاکزاد، جهان‌شاه، (۱۳۸۵): راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، چاپ دوم. تهران: شرکت طرح و نشر پیام سیما،
- جان‌ل. ماتلاک، (۱۳۷۹): آشنایی با طراحی محیط و منظر، جلد دوم، چاپ اول. تهران: سازمان پارکها و فضای سبز،
- حیبی، رعنا سادات، (۱۳۸۷): تصویرهای ذهنی و مفهوم مکان، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۵.
- حسینی، سید باقر و سینا رازقی اصل، (۱۳۸۷): حرکت و زمان در منظر شهری؛ انگاره‌ها و مفاهیم اصلی، نشریه بین‌المللی علوم مهندسی دانشگاه علم و صنعت ایران، جلد ۱۹، شماره ۶.

خادمی، مسعود و رضا رفیعی جوزم، (۱۳۸۷): بررسی مولفه‌های کیفیت محیط در فضای ورودی شهرها، نشریه آبادی، شماره ۶۱-۶۲.

خطیبی، محمدرضا و مریم روستا، (۱۳۸۷): تجربه طرح ساماندهی ورودی شهر؛ محور ورودی سنندج از سمت همدان، نشریه آبادی، شماره ۶۱-۶۲.

داودپور، زهره و وحید مغازه، (۱۳۸۷): ضوابط ارزیابی نقش و کارکرد دروازه و فضای ورودی شهرها مطالعه موردی دروازه قرآن شیراز، نشریه آبادی، شماره ۶۱-۶۲.

ذکاوت، کامران، (۱۳۸۵): چارچوب استراتژیک مدیریت بصری شهر، نشریه آبادی، شماره ۵۳.

شکویی، حسین، (۱۳۸۸): اندیشه‌های نو در فلسفه ی جغرافیا، جلد اول، چاپ یازدهم، موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، تهران.

شعله، مهسا، (۱۳۸۵): دروازه‌های قدیم در خاطره جمعی شهر معاصر ریشه یابی رشته‌های خاطره ای، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۷.

ظاهری مصطفی، (۱۳۸۰): بررسی ابعاد موثر در ترکیب منظر ورودی شهر از نقطه نظر برنامه ریزی شهری مورد مطالعه: محور ورودی اصلی شهر قزوین (اتوبان قزوین-تهران)؛ پایان نامه(کارشناسی ارشد)-دانشگاه تربیت مدرس.
فرانسیس دی. کی. چینگ، (۱۳۸۵): معماری: فرم، فضا و نظم، ترجمه علیرضا تغابنی و سیده صدیقه قویدل، ویرایش دوم. تهران: نشر کتاب آراد،

قاضی زاده، سیده ندا، (۱۳۷۸): امزاده‌هاشم، تصویری آشنا، معماری منظرایران، تهران.

قریب، فریدون، (۱۳۸۲): ضوابط ساماندهی و معیارهای طراحی شهری برای مبادی ورودی شهرها، هنرهای زیبا، شماره ۱۵.

قوام پور، انسیه، (۱۳۸۸): منظر ورودی دریچه ادراک شهر، نشریه منظر، شماره ۳.

گنجوی، امیر، (۱۳۸۲): طراحی ورودی شهر کرمان؛ پایان نامه(کارشناسی ارشد)-دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان.

مدنی پور، علی، (۱۳۸۷): طراحی فضای شهری نگرشی بر فرایندی اجتماعی و مکانی، ترجمه فرهاد مرتضایی، چاپ سوم، انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری، تهران.

مرکز آمار ایران، (۱۳۸۵): سرشماری عمومی نفوس و مسکن، شهرستان بابلسر.

مغازه، وحید، (۱۳۸۷): کارکردهای شهری ورودی و دروازه، نشریه آبادی، شماره ۶۱-۶۲.

مهندسین مشاور زیستا، (۱۳۸۶): طراحی شهری مبادی ورودی شهر اردبیل، سازمان مسکن و شهرسازی.

Dixon, K. Karen and Wolf, L. Kathleen, 2007, Benefits and Risks of Urban Roadside Landscape: Finding a Livable, Balanced Response, 3rd Urban Street Symposium, Seattle, Washington